

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A fotóművészeti alkotások szerzői jogi védelmének feltételei

Ügyszám: SZJSZT 24/2004

A megbízó által feltett kérdés:

A mellékelt fotócédén (és kicsinyített printeken) látható házakat ábrázoló felvételek eredeti és egyéni fotóművészeti alkotásnak minősülnek-e amely alapján szerzői jogi védelem illeti meg őket. A megbízó ehhez a következőket tette hozzá: „A 616 „szép házat” ábrázoló képet egy installáció (lapozógép) részeként, mint a ... c. folyóiratban 1992 és 2002 között megjelent képdokumentumokat kívánjuk az építészeti Szépről szóló kiállítás részeként bemutatni. A képeket úgy válogattuk ki, hogy azok a házak lehető legáltalánosabb nézetét mutassák. A kép-együttes a lapozógépen mozaikszerűen, váltakozva jelenne meg, úgy, hogy egyszerre 154 kép lenne látható. Feliratokat (neveket, címekeket) nem tüntetnénk fel.”

Az eljáró tanács szakvéleménye:

1.) Az eljáró tanács megvizsgálta a megbízó által rendelkezésére bocsátott fotókat, valamint a „...” folyóirat (kéthavi lap) 1999. és 2000. évi bekötött számait. Megállapítja, hogy a szóbanforgó fotók olyan fotóművészeti alkotások, melyek egyéni, eredeti jellegűek. A fotók – bár a beadvány úgy tekinti, hogy azok a házak legáltalánosabb nézetét mutatják – nem egyszerű reprodukciós felvételek, hanem olyan alkotó módon megválasztott szemszögből készült alkotások, amelyek kiemelik a lefotózott építészeti művek előnyös oldalait, és – a környezetbe való harmonikus illeszkedésüket is megmutatandó – abból arányos részt ábrázolnak.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szjt.) 1. §-ának (1) bekezdése szerint *a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.* A (2) bekezdés akként rendelkezik, hogy *szerzői jogi védelem alá tartozik egyebek mellett a művészet minden alkotása,* így az *i)* pont szerint *a fotóművészeti alkotás,* a *j)* pont szerint *az építészeti alkotás és annak terve.*

2.) Az eljáró tanács a fenti megállapításainak háttéréként a következőkre kíván rámutatni (amint azt a Testület az SzJSzT-18/04. számú véleményében már kifejtette):

Az új Szjt. megszüntette fényképeknek a régi – 1969-es – Szjt-ben szereplő (a szerzői jognál alacsonyabb szintű és formalitáshoz is kötött) „rokonjogi” védelmét, s a fényképészeti alkotásokat ugyanolyan feltételekkel védi, mint az irodalmi és művészeti művek egyéb kategóriáit.

Valójában a „fotóművészeti” jelző is némileg félrevezető az új szabályozás tükrében, s emlékeztet a „művészi” jelzőre a régi Szjt. végrehajtási rendeletében szereplő példálózó listában említett „művészi fényképek” esetében, amely az „egyszerű” – s legfeljebb csak „rokonjogi” védelmet élvező – fényképekhez képest meglevő különbséget hangsúlyozta. (talán helyesebb lett volna most az új Szjt-ben a Berni Unió Egyezmény 2. Cikke (1) bekezdésében szereplő „photographic work”-nek megfelelő „fényképészeti mű” kifejezést

használni). Az új törvény szerint nincs szükség a fényképek esetén valamilyen speciális „művészi” jellegre; szerzői jogi védelmük egyetlen feltétele az, hogy megfeleljenek az eredetiség fogalmának. Ez a fogalom pedig – az (egészséges és észszerű) európai és nemzetközi jogfejlődéshez igazodóan – jóval kevésbé igényes feltételek meglétét kívánja meg, mint ahogyan az a régi Szjt. esetében volt irányadó. Elegendő az, hogy a produktumban az egyéni jelleg valamely minimuma megnyilvánuljon; tehát, hogy az ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által; legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak, továbbá, hogy ne egy meglévő alkotásnak szolgai másolásáról legyen szó.

Ezzel kapcsolatban az eljáró tanács utal arra az irányelvre, amelyet egy, a meglévő nemzetközi normákat, s mindenekelőtt a Berni Unió Egyleményét értelmező kormányzati értekezlet fogadott el az említett egyezményt kezelő Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) és az UNESCO közös égisze alatt a fényképezési művek szerzői jogi védelmének a feltételeiről: „Minden olyan fényképet, amely eredeti elemeket tartalmaz, fényképezési műként kell védeni. Minden fényképet úgy kell tekinteni, mint amely eredeti elemeket tartalmaz és így mint amely fényképezési műnek számít, azoknak az eseteknek a kivételével, ahol a fényképet készítő személynek semmilyen befolyása nincs a kép megalkotására vagy más fontos elemeire.”¹ Az elfogadott irányelvek indokolása az automatikus közlekedés-ellenőrző fényképezőgépek, illetve a pénzbedobással működő fotóautomaták által készített képeket említi olyanokként, mint amelyeket például nem indokolt az említett ismérvek alapján fényképezési műnek tekinteni.²

Egy reális, csupán minimális feltételeket tartalmazó eredetiség-teszt alkalmazását írja elő külön a fényképezési alkotásokra az 1993. október 29.-én elfogadott 93/98/EGK számú és a szerzői jog és egyes kapcsolódó jogok védelmi idejéről szóló irányelv is. Az irányelv 6. Cikke a fényképek eredetiségének, és így fényképezési mű jellegének, egyedüli és kizárólagos feltételeként azt határozza meg, hogy a szerző saját szellemi alkotásáról legyen szó (tehát, hogy legyen valamilyen minimális tere az egyéni jellegnek, s ne legyen egy másik mű szolgai másolásáról szó).

3.) Az Szjt. X. fejezete tartalmazza a képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti, stb. alkotások speciális jogi szabályozását.

A 69. § rendelkezik a kiállítás jogáról. A (2) bekezdés szerint *a fotóművészeti, építészeti alkotás kiállításához a szerző beleegyezése szükséges*. Ugyan az eljáró tanácsnak nem állnak rendelkezésére a fotók készítőivel kötött felhasználási szerződések, de az ilyen szerződések célhoz kötött értelmezése elvének megfelelően is, vélelmezhető, hogy a ... c. folyóirat csak a fotóknak a többszörözésére és terjesztésére szerzett jogot, így a fotók kiállításához a szerzők engedélyére lenne szükség.

A beadványból nem derül ki, hogy az M. mint kiállító a fotók és – mint lentebb arra utalás történik – az építészeti alkotások szerzőinek beleegyezését megszerezte volna. E nélkül a fotóknak a kiállításon való felhasználása nem lehet jogszerű.

¹ Ld. „Photographic Works - Preparatory Document and Report of the WIPO/Unesco Committee of Governmental Experts”, *Copyright* (a WIPO időközben megszűnt havi folyóirata), 1988. júniusi szám, 271. old.

² Ibid, 270 old., 42. bek.

4.) A 69. §-ának (3) bekezdése szerint *a mű kiállítása esetén a szerző nevét fel kell tüntetni*. Tehát a beadványban foglalt az a megállapítás, miszerint feliratokat (neveket, címeket) nem tüntetnének fel, szerzői jogsértésnek minősülne.

5.) Az ismertett tényállás szerint a fotók nyilvánvalóan nem közgyűjteményben őrzött művek, ezért nem alkalmazható a 69. §-ának (2) bekezdésének második fordulata, miszerint a kiállításához nincs szükség a szerző beleegyezésére és azért a szerzőt díjazás sem illeti meg.

6.) Végül az eljáró tanács megjegyzi – bár a kérdés erre nem irányult –, hogy a rendelkezésre bocsátott fotók kiállításához az Szjt. 69. §-ának (2) bekezdése szerint nemcsak a fotóművészeti alkotások szerzőinek, hanem az azokon bemutatott építészeti alkotások tervezőinek – szerzőinek – beleegyezése is szükséges. Továbbá az Szjt. 67. §-ának (3) bekezdése alapján az építészeti mű szerzőjének nevét abban az esetben kell a látképen feltüntetni, ha azon egy meghatározott építészeti alkotás bemutatása szerepel. Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott fotók kizárólag azt a célt szolgálják, hogy családi házakat, mint építészeti alkotásokat mutassanak be.

Budapest, 2004. szeptember 6.

id. Dr. Ficsor Mihály
a tanács elnöke

Dr. Szilágyi István
a tanács előadó tagja

Módos Gábor
a tanács szavazó tagja